

ГРОМАДЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Супруненко А.Г.

Україна, м.Вільнянськ, Вільнянська гімназія «Світоч» Вільнянської районної ради
Запорізької області

Виховання громадянина завжди було найважливішим завданням суспільства. Україна долає важливий і відповідальний історичний етап у розбудові державності й здійсненні гармонійного поєднання інтересів особистості й держави.

У «Концепції громадянської освіти у школах України» знаходимо, що громадянське виховання – процес формування громадянськості інтегрованої якості особистості, що дає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політично і юридично дієздатною та захищеною. Воно покликане виховувати особистість чутливою до свого оточення, залучати її до суспільного, в якому права людини є визначальними. Громадянськість – це реальна можливість втілення в життя сукупності соціальних, політичних і громадських прав особистості, її інтеграція в культурні й соціальні структури суспільства [6, С.7].

З огляду на це ми розуміємо, що процес громадянського виховання особистості значною мірою зумовлюється змістовими характеристиками освітніх предметів, які сприяють оволодінню системою знань про людину та суспільство.

Великого значення громадянському вихованню надав В.О.Сухомлинський. У своїх працях він зазначав: «Громадянське виховання – це виховання на громадянських ідеях. А ідеї – то святині, здобуті, вистраждані людством...»[10, С.365].

Вчений підкреслював, що важливу роль у громадянському вихованні відіграє сім'я і школа. Зокрема, він писав: «Любов і відданість матері – це перша школа громадянськості, і якщо дитина вийшла безграмотною з цієї школи, то їй не оволодіти в майбутньому вищою школою громадянськості – відданістю інтересам Батьківщини...» [10, С.364].

Школа формує в учнів громадянське бачення світу, можливо, В.О.Сухомлинський так високо цінував роботу класних керівників і викладачів гуманітарних предметів, вказуючи на те, що людина, піднімаючись угору по сходах громадського життя, мислено оглядала світ, розуміла зміст складних суспільно-політичних явищ, бачила боротьбу за ті ідеали, які хвилюють її особисто [11, С.364].

Отже, стає очевидним, що проблема формування громадянина в українській державі поєднує громадянську освіту й виховання не тільки через навчально-виховний процес, а й у позакласній роботі.

Нами розроблена «Модель формування громадянського виховання школярів на уроках історії та у позакласній роботі» (рис.1), ми підкреслюємо, що досягти вирішення цієї проблеми можливо тільки за умови створення чіткої системи, враховуючи дібрані методи, форми та види роботи, засоби впливу на учня у паралельній взаємодії як на уроках історії, так і в позакласній роботі. Шкільна практика підтверджує, що очевидним є факт необхідності формування суб'єктивного ставлення учнів до історичних фактів, до проблем сучасності. Це уможлиблює врахування індивідуально – психологічних особливостей школярів під час вивчення навчального матеріалу, їх здібностей, інтересів та нахилів, патріотичної свідомості, почуттів і переконань.

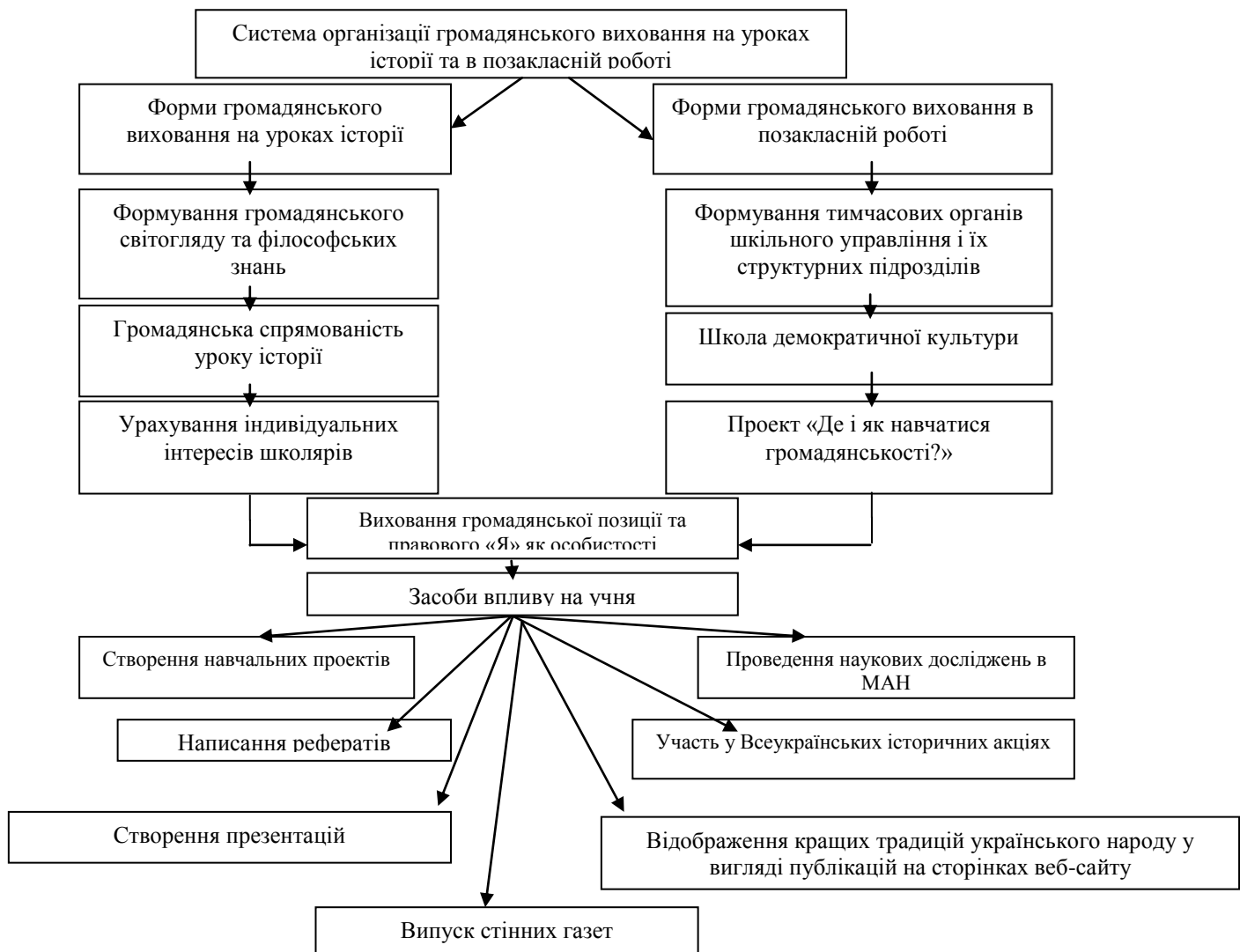

Рис.1 Модель формування громадянського виховання школярів на уроках історії та у позакласній роботі.

В.О.Сухомлинський підкреслював, що «патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яке проникає в усе, що пізнає, узнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується...», що «...патріотизм як діяльна спрямованість свідомості, волі, почуттів, як єдність думки і діла дуже складно пов'язаний з освіченістю, етичною, естетичною, емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчею працею...»[12,С.131].

Вчитель історії має можливість засобом свого предмета, змістом історичного матеріалу, який вивчається, «формує позитивне ставлення до пізнавальної діяльності..., розвивати в учнів потребу до самопізнання, самореалізації та самовдосконалення на засадах загальнолюдських і моральних цінностей» [7, С.4].

Вирішення проблеми формування громадянина незалежної України є багатоаспектним і потребує зусиль особливо вчителів історії, які формують учня як особистість, зосереджуючи увагу на використанні цінностей мікросередовища (родини, одноліток, однокласників, громади, історії) з подальшим зверненням до державних ідеалів і національних традицій. Це підкреслено в програмі для загальноосвітніх навчальних закладів: «Людина розглядається як суб'єкт і творець історичного процесу. Методологія відбору змісту програмного матеріалу базується на системі таких загальнолюдських і громадянських цінностей українського суспільства, як гуманізм, Батьківщина, самовизначення, права і свободи людини, держава, громадянин, людина, сім'я» [5, С.3].

Очевидно, що йдеться про громадянську освіту в широкому педагогічному сенсі, яка поєднує навчальні й виховні засоби, тому й передбачає громадянське виховання.

Отже, проблема формування громадянина в українській державі наштовхує на поєднання громадянської освіти й виховання та необхідність здійснювати їх через навчально-виховний процес.

Вчитель історії засобом свого предмета проектує людину, виховує юного патріота, формує патріотичні почуття і переконання, орієнтує школярів на майбутнє, спрямовує до «... рухів і поривів духу...»[12, С.133].

Ми намагалися скорегувати систему громадянського виховання та спрямувати зусилля вчителів історії, правознавства та класних керівників на формування громадянина-патріота, усвідомлення громадянських обов'язків, сприяння виробленню високого ідеалу – служіння народу, підготовку до виконання громадянського обов'язку - захисту Батьківщини.

Отже, модель громадянського виховання школярів на уроках історії (рис.1) показує ймовірний очікуваний результат щодо розвитку в учнів високих показників громадянської відповідальності та патріотизму. Ця модель дає можливість передбачити конкретні шляхи громадянського виховання школярів у загальноосвітній школі.

Література:

1. Алексєєва О.В., Формування громадянської позиції сучасної молоді//Педагогіка й психологія. – 2006. –№2(51). –С. 34.
2. Булгакова В.А. Сучасний урок: панорама методичних ідей. 10 клас. Випуск 4. Автор – упорядник Климовська Н.В., Основа, 2005. – 126с.
3. Власов В., Данилевська О. Вступ до історії України. 5 клас. К.: «Генеза». 2010р. – С.113
4. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376с.
5. Історія України. Всесвітня історія. 5-12 класи. – Київ: Ірпінь, 2005.
6. Концепція громадянської освіти у школах України// Шлях освіти – 2001. - №1. –С.7.
7. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів 10-11 класи. Історія України. Всесвітня історія. – Київ, 2010.
8. Позняк С. Дослідження громадянської освіти у країнах – членах Ради Європи// Шлях освіти. 2005. - №5.- С.20
9. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. - К.: Генеза, 2009. – 328с.
10. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5 – ти т. Т.5. Статті. К., «Рад. школа», 1977. - 639с.
11. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5 – ти т. Т.3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. К., «Рад. школа», 1977. - 670с.
12. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5 – ти т. Т.1. К., «Рад. школа», 1976. - 654с.